

Sygn. akt II CSK 275/20

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z wniosku E. Operator spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w P.

przy uczestnictwie H. B., B. Ł. i Skarbu Państwa - Starosty (...)

o zasiedzenie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 18 grudnia 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej uczestniczki postępowania B. Ł.

od postanowienia Sądu Okręgowego w G.

z dnia 25 października 2019 r., sygn. akt V Ca (...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2) zasądza od skarżącej na rzecz wnioskodawcy kwotę 240
(dwieście czterdzieści) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 25 października 2019 r. Sąd Okręgowy w G. oddalił apelację uczestniczek H. B. i B. Ł. od postanowienia Sądu Rejonowego w G. z dnia 20 maja 2019 r., uwzględniającego wniosek E. Operator Spółki z o.o. w P. i stwierdzającego, że Skarb Państwa nabył przez zasiedzenie z dniem 25 kwietnia 1987 r. służebność gruntową polegającą na prawie korzystania z bliżej oznaczonej nieruchomości, obejmującą prawo posadowienia i utrzymania na tej nieruchomości linii energetycznej wysokiego napięcia, dostępu do nieruchomości w celu

dokonywania kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji, remontów, usuwania awarii, modernizacji i wymiany urządzeń posadowionych na nieruchomości w zakresie niezbędnym dla zapewnienia prawidłowego i niezakłóconego działania sieci przesyłowej przedsiębiorstwa dystrybucyjnego, o bliżej oznaczonej szerokości, przebiegu i powierzchni.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, uczestniczka B. Ł. wskazała przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Jej zdaniem, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, które wyraża się w pytaniu, czy na podstawie art. 292 w związku z art. 285 w związku z art. 172 w związku z art. 305¹ i art. 305⁴ k.c. możliwe jest stwierdzenie nabycia przez Skarb Państwa przez zasiedzenie służebności gruntowej o treści służebności przesyłu przed wejściem w życie przepisów art. 305¹ - 305⁴ k.c., tj. przed dniem 3 sierpnia 2008 r., jeżeli Skarb Państwa nie skorzystał z możliwości ustanowienia służebności przesyłu, o której mowa w art. 175 dekretu z dnia 11 października 1946 r. Prawo rzeczowe (Dz.U. Nr 57, poz. 319; dalej - „Prawo rzeczowe”). Zagadnienie to ma również wywoływać potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, czego wyrazem są m.in. pytania prawne kierowane do Trybunału Konstytucyjnego oraz rozbieżności w orzecznictwie sądów rejonowych. W ocenie skarżącej, dokonana przez Sąd Najwyższy wykładnia dotycząca tej kwestii wymaga zmiany.

Z kolei oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżąca powiązała z naruszeniem art. 336 k.c., wskazując, że władanie nieruchomością przez Skarb Państwa odpowiadało prekarium i posiadaniu zależnemu, a nie niezbędnemu do zasiedzenia posiadaniu samoistnemu. Świadczy o tym dobrowolna rezygnacja Skarbu Państwa z zapewnienia sobie na podstawie art. 175 Prawa rzeczowego prawa władania nieruchomością w zakresie linii napowietrznej (służebności) przy przekazaniu jej na własność w 1959 r., a następnie powstrzymywanie się od wchodzenia na nieruchomość (dokonywanie kontroli z drogi), z zastrzeżeniem przypadków wyjątkowych, nieprzewidzianych, jak awarie, kiedy to korzystał z grzeczności właściciela i zgody na wejście na nieruchomość. Taką kwalifikację

potwierdza zwrócenie się przez wnioskodawcę w 2017 r. do uczestniczek o zezwolenie na wykonywanie prawa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurystyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r.,

II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Powołanie się zaś na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (por. m.in. postanowienia z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, nie publ., z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, nie publ., z dnia 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, nie publ., z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl., z dnia 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, nie publ., z dnia 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, nie publ.).

Zagadnienie i wątpliwości przedstawione przez skarżącą nie czynią zadość przedstawionym wymaganiom. W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie dopuszcza się możliwość zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu jeszcze przed wprowadzeniem do kodeksu cywilnego konstrukcji prawnej służebności przesyłu (art. 305¹ - 305⁴ k.c.). Powołane zaś w skardze kasacyjnej argumenty, mające świadczyć o potrzebie zmiany tego stanowiska, były już rozważane przez Sąd Najwyższy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2018 r., II CSK 876/16, nie publ. i powołane w nim judykaty, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2018 r., III CSK

159/18, nie publ. i z dnia 25 września 2020 r., V CSK 598/18, nie publ.). Okoliczność, że przed okresem posiadania służebności od 1967 r. do 1987 r. Skarb Państwa nie skorzystał z możliwości ustanowienia służebności, o której mowa w art. 175 Prawa rzeczowego, jest w tym kontekście pozbawiona znaczenia, gdyż z istoty swej zasiedzenie służebności wchodzi w rachubę jedynie wtedy, gdy władztwo posiadacza nie jest - przynajmniej w jakimś zakresie - oparte na tytule prawnym.

Skarżąca nie wykazała również, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., a więc że zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.).

Stwierdzenie skarżącej, że sporne władztwo Skarbu Państwa miało jedynie charakter prekarium (było stosunkiem grzecznościowym) i jako takie nie mogło doprowadzić do zasiedzenia, co ma wynikać z nieskorzystania przez Skarb Państwa z art. 175 Prawa rzeczowego oraz ograniczonego zakresu jego działań podejmowanych względem nieruchomości, opiera się częściowo na faktach, które nie mają potwierdzenia w ustalonym stanie faktycznym, a tym samym godzi w art. 398¹³ § 2 k.p.c. W szczególności Sąd Okręgowy odrzucił twierdzenie uczestniczek, że wszelkie prace w odniesieniu do linii energetycznej można wykonać z pobliskiej drogi, oraz zaakceptował ustalenie, iż po umieszczeniu przewodów nad nieruchomością wnioskodawca podejmował względem linii elektroenergetycznej działania, polegające na wykonywaniu prac konserwacyjnych, kontrolnych i modernizacyjnych (w tym wycinki drzew i gałęzi). Odrzucił też, jako niewykazane, twierdzenie, że Skarb Państwa korzystał z nieruchomości bazując na grzeczności

jej właściciela, który chciał wyświadczyć mu przysługę czy przyjemność. Argumentacja skarżącej pomija ponadto, że art. 175 Prawa rzeczowego uznawano za zbędny, wychodząc z założenia, iż potrzebom przedsiębiorstw państwowych, leżącym u jego podstaw, czyni zadość art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (tekst jedn. Dz. U. z 1974 r., Nr 10, poz. 64 ze zm.; por. J. Wasilkowski, Zarys prawa rzeczowego, Warszawa 1963, s. 172-173). Pomija także, że przy określaniu charakteru władztwa faktycznego nad nieruchomością, które wiąże się z posadowieniem na niej urządzeń przesyłowych, należy uwzględnić charakter i przeznaczenie tych urządzeń, a w szczególności długotrwałość ich wykorzystywania, która w braku szczególnych podstaw sprzeciwia się - jak trafnie dostrzegł Sąd Okręgowy - przypisaniu ich właścicielowi woli oparcia tego władztwa na stosunku grzeźnościowym, który w każdej chwili może być swobodnie zakończony przez właściciela nieruchomości. Pomija wreszcie, że - jak już wyjaśniał Sąd Najwyższy - konstytutywnym elementem władztwa, które prowadzić ma do zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, jest utrzymywanie na cudzej nieruchomości - w sposób ciągły - urządzeń przesyłowych i przesyłanie przez nie energii elektrycznej. Może zaś być sporne, czy równorzędne znaczenie ma faktyczne korzystanie z dostępu do cudzej nieruchomości (wejścia, wjazdu). Nawet jednak, gdyby uznać i ten element za konstytutywny, należałoby stwierdzić, że jego faktycznemu wykorzystaniu czyni zadość jakikolwiek dostęp w celu utrzymania urządzeń w stanie niepogorszonym i zdolnym do realizacji zadań przesyłowych, bez dalszego rozczłonkowania np. na dostęp w celu kontroli, konserwacji czy wymiany urządzeń. Dostęp ten nie musi być ani częsty, ani regularny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2018 r., I CSK 524/17, nie publ.; por. też postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 2017 r., V CSK 33/17, nie publ. i z dnia 6 kwietnia 2018 r., IV CSK 542/17, nie publ.). Decydujące jest zatem - jak trafnie przyjęły Sądy *meriti* - korzystanie faktyczne „stosownie do potrzeb” (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r., II CSK 119/06, nie publ. oraz uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2011 r., III CZP 10/11, OSNC 2011, nr 12, poz. 129), co musi uwzględniać także sposób posadowienia urządzeń na

nieruchomości (*in casu* na przedmiotowej nieruchomości nie były posadowione wsporniki, a jedynie przechodziły nad nią przewody elektroenergetyczne). W tym świetle stanowiska Sądu Okręgowego nie można uznać za oczywiście nieprawidłowe, której to oceny nie może podważyć zwrócenie się do uczestniczek przez obecnego właściciela urządzeń o zezwolenie na wykonywanie prawa w 30 lat po upływie oznaczonego przez Sąd terminu zasiedzenia.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął na podstawie art. 520 § 3 w związku z art. 391 § 1, 398²¹ i 13 § 2 k.p.c. oraz § 5 pkt 3 w związku z 10 ust. 4 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 265).